

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫН ДЕПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1925 август 15 ПЯТНИЦА № 159 (2589) ӨРТӨЗ 20 КОП.

Совет Эвилелинде (1 арын). Сиген болгаш тараа ажылдарында четпестерни узуткаар (1 арын). Х. Тембирел.—Ажылчы чоннарын билдирешкиннерин болгаш хомудал арын өй-шаанда шийтирлээрине чизэнгей салыр (2 арын). Чогаалдычы аныктарның отчутуг көвчери (2 арын).

Интеллигенция тайбын дээш демиселде (2 арын). Редакцияга чагаалар (3 арын). Т. Викторов.—«Чалатпаан аалчылар» (3 арын). И. Бадра.—Инженер биле кадарчы (3 арын). С. Меньшиков.—Дайынның болгаш аш-чуттуң политиказының прогавайды (4 арын). Улус демократиязының чуртта-рында (4 арын). Сынхуа агентилели америк агрессорларның кем буруулуг болгаш дарын сойгалап илередип турар (4 арын).

ПОЛИТИКТИГ БОЛГАШ АЖЫЛ-АГЫЙ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ АЖЫЛДЫ ШЫН ХОЛБАШТЫРАР

Районнарын болгаш хоорайларның ам болуп эртип турар партия конференциялары партиязы-организа-застыг болгаш партиязы-политиктиг ажылды экижидерине улуг кичээнге-гейин салып турар. Келир үенин ээлчеглиг сорулгаларын айтты-шаан, конференцияның төлөөлери болза, политиктиг болгаш ажил-агыйжы ажылды шын холбаштыра-рын дугайында эш Сталинның айтышкынын ууртулга болду-руп турарлар.

Политика биле ажил-агый ангы-латынас. Олар кады туруп база кады хөдөйлүп турар деп эш Сталин өөредип турар.

Политика биле ажил-агый тала-зы-биле ажилды шын холбаштыр-ар чорук болза, ажил-агый болгаш культура тургузуушкунуң уур-тулгазынга боттарының организа-застыг болгаш башкарыкчы ролун бедидер арганы партия организа-застыгына бээр. Партияның иштиги амдыра-лының, идеалотуг ажилды, пар-тия, совет болгаш ажил-агыйның кадрларын шилип алырының, таарыштыр тургузуушкунуң болгаш кижидериниң айтырларының тала-зы-биле партия комитеттери хөй болгаш тодаргай ажилдары чору-дуп турар аларга деп конференция-лар демдегеп турар.

Партия организа-застыгында пар-тияның иштиги амдыралы дыка экижээ, коммунистерниң идепкейи, партия ажилының улам ыңай кө-дүрүшкүнү дээш демиселге олар-ның сонургалы улгаткан. Эге ор-ганиза-застыгының, партия активниң хуралдары, райкомнарын болгаш хооромнарын пленумнары элээн доктаамал эртип турар апарган. Ол хуралдарга болгаш пленумнарга партия организа-застыгының ажил-чорудулгазының эң чугула айтыр-ларын калбаа-биле чугаалажып ту-рар. Экономиканың болгаш культу-раның бүгү участоктарында, бүгү адырларында партиязы ууртулга-нын стилин болгаш методун экижи-деринге ол чорук дузалап турар.

Ол ышкаш, партиязы районнар болгаш хоорайлар конференциялары болза, партиязы чамдык райком-нары болгаш хооромнары политик-тиг болгаш ажил-агый талазы-би-ле ажилды эки холбаштырып бил-бейн турарын база көргүзүп турар. Партияның чер-черде чамдык комитеттери болза, ажил-агый талазы-биле айтырларга чангыс талаалыг хандыкшыр чоруктуң оруунче бол-ган чок кире берип турар. Советтиг болгаш ажил-агыйның организа-застыгы мергежилдик кадрлар-биле быжы-лап, салдыган сорулгаларын шын шийтирлээр талазы-биле оларга дузалаарының орунунга чамдык райкомнар болгаш хооромнар бол-за ажил-агыйның ээлчеглиг чүүл-бүрү херектерин боттарының хол-дарына ап, ол организа-застыгы сонургалдык ораалдажып турарлар.

Калининград областың Нестеров-ский районга болган партия конфе-ренциязының төлөөлери болза, пар-тия райкому район Советиниң күс-сөмү болгаш оң килдистерин со-лурун ораалдажып турган деп чөп-түг шүгүмчүлөлдү кылганнар. Чи-жээ, партиязы Нестеровский райко-му болза, колхозтарның дарганаар черлеринге хөмүр, мал фермалары-га малдың чөмөрин хуваап бээр-иниң талазы-биле ажилды болуңуң холунга шуут алган турган. Ша-кындыг шын эвес практиканың түн-велинде совет болгаш ажил-агый организа-застыгы аппараты долу хө-мөздүг ажил-агый болуп турар, ол аппараттың ажилдакчыларының онаашкан херээнге харысалгалыг болуру кудулап турар.

Партия комитеттери болза, пар-тиязы-организа-застыгы болгаш парти-язы-политиктиг ажилдарның дөң-дөң хун-бүрүде бедидер хүлээл-диг. Ажил-агый болгаш культура тургузуушкунуң чеднишкиниң уур-турунун үндешин ында. Райкомнар болгаш хооромнар болза, болуңуң бүгү-ле ажил-чорудулгаларын бот-тандырада партиязы үндешин болуп партия эге организа-застыгына даанып, масса ортузунга олар-ның организа-застыгы болгаш политиктиг ажилдары чорударына дузалап, оларның арга-мергежилдерин көдү-рөр ужурул.

Белорусияга, Калужский болгаш Великолукский областтарга болу-лаан партия конференцияларының делегаттарының айтып турары бол-за, партиязы чамдык райкомнары ажил-агыйжы политиктиг сорулга-ларын шийтирлээрде партиязы эге

организа-застыгына чамдыкта даан-май турарлар. Райкомнарын уур-тукчу ажилдакчылары бүдүрүл-гө черлериниң, колхозтарны, албан черлериниң партия организа-застыгына ховар барып турар болгаш оларга дузаламчыны четпес берип турар. Эге организа-застыгының амдыралында улуг четпестерни көрбөй баар, ол четпестерни узут-каарының хөмчөглерин чогуур үе-зинде албас, адаандан өрү шүгүмчү-лелди тооп көрбөс чоруктар партия райкомнарында дыка хөй болуп ту-рар.

Көдээ ажил-агыйның эң чугу-ла кампанияларын чорудуп турга-нын үезинде райкомнуң болгаш райкүсөмнүң төлөөлөкчилери кай-наар-даа барбайн, анаа-ла олуруп турарлар. Олар чогуум чүңү кылып орап кижилер ийик? Оларның хөй-ле нуруузу «ыдалакчыларның» ро-люн күөседип турар болгаш партия-ның чазактың даалгаларын күөсе-дирине партия организа-застыгына масса чонну канчаар мөөнөп турары биле таныжып көрбөй турарлар — деп Великолукский областың Жар-ковский районунун партия конфе-ренциязынга делегат эш Павлоз чу-гаалаан.

Бистин партия организа-застыгы-ның ажилчынар, колхозчулар болгаш интеллигентилер ортузунга чорудуп турары бедик идеяны, мер-гежилдик полит-массалыг ажилдар-ның чижектерин район болгаш хоорай конференцияларына эвээшти көргүзүп турар. Ынчалза-даа масса чонун ортузунга чорудар политик-тиг ажилдары чедир үнелөөй ту-рар партия райкомнары бисте а-даа барын барымдаа көргүзүп турар.

Партия-политиктиг айтыр-ларның талазын көлдөр чорук болза, партия организа-застыгы ажил-агый тургузуушкунуңче бот-тарының кичээнгеин угландырап чорукту суларалып болур дээни ол эвес-ле болгай. Партия организа-застыгы аар-саар ажил-агыйжы херектерден хостаар болгаш парти-язы-политиктиг ажилды күштели-рер дээриниң дугайында негелде-нин утказы болза, ажил-агыйжы ажилдардан болгаш ажил-агыйжы ууртурундан шуут чайлаар дээни ол эвес, а чүгле ажил-агый органи-за-застыгының төлөөлөр, оларны солурду-рун практикасын болдурбазы болур. «Ажил-агыйжы чеднишкинер бол-за, партиязы-политиктиг ажилдар-ның чеднишкинери-биле дүгүтүп, оларның-биле денге чоруп турарың болдурар херек» деп эш Сталин өөредип турар.

Ажил-агыйның большевикчи эзу-биле ууртурунун аргазы дээрге, совет болгаш ажил-агыйжы органи-за-застыгы партиязы болгаш чазактың айтышкынын күөседирине ду-залаары, ыңдыг айтышкынын амдырал кырынга боттандырып шыдаар кадрлар-биле совет болгаш ажил-агый организа-застыгы быжыла-ары кадрларны кижизидери, ажил-агый черлерин совет болгаш ажил-агыйжы организа-застыгы ажил эвес, а оларны дамчыштыр ууртуру, күө-селдени хун-бүрүде хынаары болур. Ол чорук болза, партия организа-застыгының боттарының кол кичээнгеин партиязы-политиктиг ажилче угландыраарына дузалаар.

Партия-организа-застыгы болгаш партиязы-политиктиг ажилдарла четпестерни большевикчи эзу-биле шүгүмчүлөрдү болгаш ол талазы-би-ле бот-шүгүмчүлөлдү партия конфе-ренцияларында калбарып турар. Райкомнар болгаш хооромнар чет-пестерни шүгүмчүлөрдү, оларны ажил-херекчи өөрөңгө көргөш, оон практиктиг түнелдерни кылды.

Партияның болгаш чазактың ай-тышкынын күөседирине тала-зы-биле партиязы чер-черде ор-ганиза-застыгының кылган улуг ажил-дарының түнелдерин партия кон-ференциялары түнөп көрүп турар. Оон-биле катай партия конфе-ренциялары болза, партия организа-застыгы ууртукчу ажил-чорудулгала-рын канчаар улам экижидериниң хөмчөглерин айтып турар.

Политиктиг болгаш ажил-агыйжы ажилдары мергежилдик-биле хол-баштырып көөрү, совет, ажил-агый, профэвилелдерин болгаш комсомол организа-застыгы ууртурун эки-жидери — ажил-агый болгаш куль-тура тургузуушкунуң харысалгалыг сорулгаларын чеднишкиниң күөседирине эң-не чугула чүүл бо-лур.

(«Правданың» мурунку чүүлүндө).

Совет Эвилелинде

Төрөөн чуртунга 650 муң пуд тарааны колхоз дужаган

ПРИМОРСКО-АХТАРСК. (Краснодар край). Кубаның сонгу-барыны оргуларында Азов далай эриктеринде Молотов аттыг колхоз-тун тарылга шөлү калбарып чорут-кан. Ол көдээ ажил-агый артели — бүгү талазы-биле сайзырангай механизасчтыкан. Ховуларда болгаш фермаларда чүс-чүс машиналар ажилдап турар. Бүгү тарылга шөлүндө чагай дүжүттү өстүрүп ап, гектар бүрүзүндө 130—150 пуд тарааны ажаап ап турар.

Көдээ ажил-агый артелиниң саваны сараттаары, тарааны дензилээри, чүдүрери, арыглаары, ажаап алышкынын бүгү-ле ажил-дары калбаа-биле механизасчтыкан. Төрөөн чуртунга 650 муң пуд тарааны берип, 9 ажил хүнүнде хүлээл-генин хуусаа бетинде ажыр күөсеткен.

Молотов аттыг көдээ ажил-агый артелиниң даргазы эш Величконуң СЭТА-ның корреспонденти-биле беседизинге чугаалааны болза: — Комплектиг механизация бо чылын бисче дун-хүн дургузунда 80 муң пуд чедир тарааны дужа-

аарыга болгаш көдээ ажил-агыйның өске-даа ажилдарын долузу-биле чорударына улуг идиг болган. Уурмек көдээ ажил-агый артелине шак ыңдыг чеднишкини чедип ап шыдаас турган ийик.

Бистин колхоз ажаап алышкы-нын доозуп турар. Оон-биле кады мал чөмөңгү фондурларын, үрезин урууш-куну, күзүн чажып тарыыр тарылга шөлүнүн белеткелдин харугда чору-дуп турар бис. Мал чөмөңгү фондур-лары дөрт миллион пуд ажып турар. Бистин колхозта мыыстыг бола мал болгаш хойлан аңгыда 3 муң хаван болгаш 40 муң баш яныз-бүрү куш-тар бар.

Колхозтун куш-ажыл төлевири белзэн. Чүгле аван-биле бир тру-доденге 3 килограмм кызылтагы берип турар бис.

Ажил-агыйны улгатырып механизастаан чорук бистин колхозууска чаа чечектелишкини, а колхозчу-ларга — материалдыг чагай чорук-туу улам ыңайгы өзүлдешин хандыр-ган.

(СЭТА).

Шахтёржу суурларда тудуглар

ТБИЛИСИ. Шахтёр хүнүнге ут-куштур Грузияның дагжылары дос муң дөрбөлдүк метр чуртталга шөлүн алырлар. Дагжылар суурлары-нын чуртталга болгаш культура-амдырал тудугларына бо чылын барыкка 26 миллион рубльди чар-гыдап турар.

Тварчелиде Квезан суурун чаа-гайжыдылганын талазы-биле улуг ажилдар чоруп турар. Чүгле сөөлгү алды айларның дургузунда мында он-он чуртталга бажыныры, уруг-лар яслилериниң тудуглары туттун-ган болгаш магазинер ажытынган. Суурун девискээринде муң-муң хө-

делегит ыяштар, болгаш чадан ыяштар тарытынган. Ам Квезанда ортумак шолонаны улуг бажыны, клуб, стадион эмнелге бажыны, уруг-лар яслилериниң чаа-чаа бажыны-ры туттунуп турар.

Ткейбули хоорайда дагжылары-ның төп сууру чаргытынып турар. Бо чы-лын маана он муң ажыр дөрбөлдүк метр чуртталга шөлү-ажылгалга кирер.

Ол ышкаш Ахалцихскийде болгаш Грузияның өске-даа дагжылар суур-ларында ам чуртталганың болгаш культура-амдыралдың тудуглары чоруп турар.

(СЭТА).

Таша-Таштын тудугуларының кадынын дугайында

ТАХИА-ТАШ. Хоорайның мурунуу талакы кыдында Кол Туркмен кан-нальдын тудугуларына тудуп тур-гускан эмнелге чериниң хоорайы эсе берген. Мында 12 эмнелге корпус-тары, ажил-агый тудугларын тудуп тургускан.

Эмнелге хоорайына терапевти-тиг, хирургия, херээженнер божуур черлерин болгаш өске-даа салбыр-лар ажилдаар. Ол хоорай долузу-биле электрижитинген. Ол черге газ шүгүмчү, каналчыдылганы кирер. Эмнелге албан чериниң тудуун дол-гандыр ыяштарыны тарып олурткан.

(СЭТА).

Сиген болгаш тараа ажылдарында четпестерни узуткаар

Эдегейниң шөлдеринде

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК (Телефон-биле). Барыин-Хемчик районун Хөндөлөнде Ворошилов аттыг көдээ ажил-агый артелиниң (даргазы эш Таржаа, парторганизация секретари эш Херел) бо чылгы тараазы кончуг чагай үнген. Элбөкшилдиг дүжүттү чидирг чокка ажаап алыры дээш тараажыларының белеткенгени багай эвес болган.

Аргель август 10-дан эгелеп чаа дүжүт ажаап алырының кирипкен. Эдегей шөлүндө 2 өгнү тускайлап белеткэн.

ВКП(б) райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчи эш М. Торжунуң дыннатканы болза, баштайгы хүн 10 кол кадыр-

лары-биле 3 га арбайны кезип сноп-таан. Кызыл-Мажалык МТС-тин боду-чоруур комбайны (комбайнер коммунист Амырбит) 7 ганы кестир-рип, га бүрүзүндө 20 центнерни ажаап ап турар.

Ол ышкаш районда «Барлык» совхоз дүжүдүн база бышканнап ап эгелей берген. Август 10-да боду-чоруур комбайн 2,5 га арбайнын дүжү-дү ажаап алган. Тараа дүжүдүн хынаан шенделден илерээни болза, 0,5 гадан 13 центнер болган.

Барлык совхоз дүжүт алышкы-нычы август 14—15 хүннеринден эгелеп долу күш-биле кирерин белеткенип турар.

Шийтиривиз күөселдези дээш демисежир херек

Мал чөмөңгү белекчээр чорук күрүне-нин мал өстүрер планын шеверин боттандыраарына холбашкан чугула айтырыгың бирээзи. Тес-Хем район-да Калинин аттыг көдээ ажил-агый артели (даргазы эш Биче-оол) ол ажилды онза багай организа-застаан.

ВКП(б) райкомунун август 5-те болган бюрозунга эш Биче-оолду информациязындан илерээни болза, колхоз мал чөмөңгү белекчээриниң планын чүгле 10 хуу күөсеткен. Ажил-дын баштайгы хүннеринде сиген кестирер 9 машиналар, 25 кижжи ажил-дап кирген турган.

Ажил иштен хоорук канцеляр-бю-рократыг ууртулганын түнелдинде ук ажил суларап баткан. Сиген кестирер 5 машина үрелген, бригаданың кирижкичлери эвээш арткан, ажил-ды темпизин көшөп, шынары куду-лаан.

Аргельдин даргазы эш Биче-оолду партия талазы-биле хөмчөг албы-шаан, мал чөмөңгү белекчээриниң планын кыска үеде күөседирин райком-нуң бюрозу эш Биче-оолга хүлээт-кен. Амгы сорулга, шийтиривиз күөселдези дээш чүткүлдүг ажил-дары болур.

Чурттуң ховуларында

Чурттуң ховуларында бай дүжүт бышкан. Ажаап алышкынын ажилдарының фортузу хүнүнүң-не калбарып турар.

Крымның совхозтары болгаш кол-хозтары тараа ажаап алышкынын доозуп турар. Колхозтарны тараа шыгжаар черлеринче болгаш күрү-пенниң белеткел пунктуларына. Крымның кызылтагы үзүктөл чөк-кээп турар.

Ставрополь крайның Левокумскый районунун колхозтары бүгү тараа культураларының ажаап алыш-кынын дооскан. Бүгү культу-ларын дүжүттүг чоруу дыка бедзи. Күзүн чашкан кызылтаг ортуна биле 100—100 пуд тарааны берген. А чүгле кур черге болгаш хап-характай адырган черге кызылтаг тараан колхозтар гектар бүрүзүндө ортумаа-биле 120 пуд тарааны ал-ган.

Стахановчу шимчээшнин эгелзэн

ИРМИНО. (Ворошиловград обла-сть). Стахановчу шимчээшнин эгелзэн чери Сталин аттыг шахта-ның дагжылары шахтёрлар Ху-нүнге алдар кылдыр куш-ажылчы ээлчеге кирген ажилдап турар. Ер-шкөвтуң ууртуп турары забойщи-терин бригадазы байырлап мурун-дун чарыкына эки түнелдерни чедип алган. Ол бригада ээлчегини нормазын хүн-бүрүде 200—240 хуу күөседип турар.

Дүн-хүнде хөмүр тывар ортумак планын ажыр күөседип турар № 42 «БИС» Ирмино шахтаның коллек-тиви база-ла улуг көдүрүшкүнүг ажаап алдыр турар. Дагжылар техни-

Ибраакы чөөн-чүктүн тараажы-лары бай дүжүттү өстүрген. Биробид-жанский районун Хрушев аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхоз-чулары гектар бүрүзүндө 160 пуд кызылтагы бастырып ап турарлар. Ленинский, Сталинский болгаш Лазо аттыг районнарын муракчы көдээ ажил-агый артелиниң чүс-чүс пуд дүжүттү ажаап ап турар. Чаа дүжүттүн баштайгы муң-муң тараа-зын күрүнеге дужаган.

Брянск областың колхозтары та-раа ажаап алышкынынче масса-лы-биле кирипкен. Комбайннар шөлчө үнүпкен. Ажаап алышкы-нын бөдүүн машиналарын ол ыш-каш ажылдап турар. Стародубый районун Максим Горкий аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхозчу-лары баштай бастырттыган он-он тонна тарааны белеткел пункту-ларындан чоруткан.

(СЭТА).

ти экизи-биле ажыглаарын чедип ап турар. Шахтёрларның 70 хире хуузу бодунуң куш-ажылының боду-рүкчүлүгү бедидер стахановчу пла-ны ёзугаар ажилдап турар. Зури-нин хөмүр казар бригадазы чаа чеднишкинерин чедип алган. Ол бри-гада норма ёзугаар 1,5 метр хааны хөмүр казар тургаш 4 метр ханылап кирген.

Шахтаның коллективи казып тып турар оттулар чүүлүнүң бот-өртөн чийгедери дээш чеднишкиниг чар-кып турар. Ол чарыш чыл эгезин-ден бээр 600 муң рубльди камнеп алырын болдурган.

(СЭТА).

Сахалинде арыгларның тургузуушкуну

ЮЖНО-САХАЛИНСК. Япон эже-лекчери Муруну Сахалинин ээлеп чагырып турган чылдарының дур-гузунда барык-ла бүгү ыяш үлетпү-рүн чок кылып кааннар. Ам ову тур-гузарынын үш чыл планын тургус-кан. Ол планы боттандыраары-биле 15 ыяш ажил-агый черлери ажил-дап турар. Бо чылдын катап тургу-зуушкун ажилдарының планы бүгү талазы-биле ажыр күөсетинген. Чылда көрдүнгөн онаалгага бодаар-га үш чартык катап хөй ыяш тары-

тынган. Ыяш культураларының ара-зында Сахалинин чаа уксаалыг ыяштары: хады, маньчжур тоорук болгаш амур бархаттар бар.

Ыяш техниказы ажылгалынас дагыл черлерге ажилдап чорук ыяш ажилдакчыларына, таваржып турар. Ынчалза-даа дыка хөй ыяш ажил-агый черлери дыка улуг чеднишкинерин чедип ап турар. Оларның тараан ыяштарының 80—85 хуузу үнүп турар.

(СЭТА).

Баштайгы хүннерде

Чаа-Хөл районун девискээринде бо чылын тараа кончуг чагай үнген. Колхозтарны дүжүт алышкынын-га белеткел база багай эвес. Тараа быжып эгелзэн. Ленин аттыг колхоз-тун чаа дүжүдүнде Чаа-Хөл МТС-тин боду-чоруур комбайн (комбай-нер эш Перегон) ажилдап кирген, колхозчулар ажл кадыры-биле база

кезип турарлар, баштайгы хүн 15 ганың тараазы ажаап алдыган.

«Победа» колхозтун дүжүдүн «Сталинец-6» деп комбайн (комбайнер эш Воробьев) ажаап ап эгелзэн. Районун «Бай-Булуң» болгаш өске-даа колхозтары дүжүт ажаап алырының ажилдарын эгелей берген.

Тараа хүлээп алыр черлер саадап турар

Кандыг-даа ажилды чеднишкин-ниң болуру анаа баш бурунгаар хы-намчалыг белеткелден хамааржыр. Улуг-Хемниң район төвүнде тараа хүлээп алырының күрүне склады (директору эш Блинков), ында агит-пункт эргелекчизи (ВКП(б) райко-мунун паркомбинет эргелекчизи эш Кочелов) ол ажилга четпес белет-келдиг болганы илерзэн.

шоодайлар чедипшес, бар савалары ойбак. Тараа сөөртүр терге-даа, ат-даа чок, чангыс урелик терге бар, ону колхозчулар боттары хол-биле сөөртүп чоруп турар.

Августун 10-дан эгелеп районун колхозтарында тараалыг кызыл коштар төп складче шуужуп эге-лзэн. Ийи-Талда Жданов аттыг кол-хозтан 20 тонна, «Кызыл туктан» 2 тонна, Көк-Чыраада Ленин аттыг колхозтан 4 тонна болгаш өске-даа коштар келген.

Бо талазы-биле район организа-цияларының ууртулгазы база четпес. Тараа дажырына мобилиза-застыгын 5 автомашиналар 2 хүн ажил-дааш, чыткылзэн. Моон уламандан Жданов аттыг колхозта белеткенин-ген 80 тонна тарааны сөөртүрүңге куш чедипшейн турар. Ол ышкаш Хайраканда Ворошилов аттыг база өске-даа колхозтарның шаңнарында дужаалда тараалары улам көвүдөп турар.

Белеткел багай болганындан та-раа хүлээп алыры онза хожудап ту-рар. Складта тургускан 10 сорттөр-кадан чүгле 3 ажилдап турар, өске-лери, урелик, тараа чадарына белеткэн 15 брезентилер самдар,

Район төвүнде тараа хүлээп алыр ажилды ууртуру-биле онаатырган райсовет күөсөмунун даргазының оракаччы эш Байкалов, хоорай Советиниң даргазы эш Мореев олар ам-даа ажилды иштиче кирбейн турар.

Ажылчы чоннарның билдиришикиннерин болгаш хомудалдарын өй-шаанда шиитпирлээринче кичээнгей салыр

Ажылчы чоннарның политиктиг болгаш күш-ажылчы идекпейин бедидер, күрүнени эргелээринге оларның киржилгезин калбартыр дугайында большевик партия болгаш Совет чазак, совет улустун улуг баштыңызы эш Сталин оиза сагыш салып келген. Организацияларның, бүдүрүлгелерин, албан черлеринин ажылын экижидер, ында четпестерин чайдандыр дугайында совет кижилер боттарының чөптүг саналдарын берип турар.

Олар билдиришикиннерин, хомудалдарын албан черлеринин удуртукчуларына кирип, оон аңгыда шүгүмчүлөдг болгаш бот-шүгүмчүлөдг чүүлдерин парлаалга бижип турар. Ажылчы чоннарның чагааларын, билдиришикиннерин, эпийгээлдек ёзу-биле хүлээп алып, оон-биле кичээнгейлик таныжып көөр, ол талазы-биле чогуур өйүндө хемчеглерин ап чорудар чорук болза, албан черлеринин удуртукчуларының харысалгалыг херээ болур.

Чагаа, билдиришикин, хомудал бүрүзүнү артында дириг кижилер бар. Ажылчы чоннарның чагаалары болза, чугула документ болур, ыччангаш албан черлери, ылангыя чер-чер Советтеринин күүсконнары кирген чагаа, билдиришикин, бижимел хомудал бүрүзүн тускай дептерге данзылап алып болгаш кадагалаар. Оларга чогуур өйүндө харыларны бээр хүлээлгезин шевергин күүсөдир ужурулур.

Ажылчы чоннарның депутаттарының Улуг-Хем район Советинин күүсөкчи комитетинде чартык чылдың дургузунда 35 хомудалдар, билдиришикиннер болгаш парлаалга мездери кирген. Чагаа, билдиришикин бүрүткээр тускай дептер бар, 21 хомудал билдиришикиннерин райкүүскон үзе шиитпирлээн, оон ыңай 12 билдиришикиннерге чогуур харыны бээр-биле ол дугайында хыналданы чорудуп турар. Оон аңгыда райкүүскон 2 билдиришикиннери тускай бүрүткөл дептеринге кирибээс болгаш херек аразында үр чытырганы илерээн.

Райкүүскон даргазы турган эш Кызыл-оол чоңун билдиришикиннерин, чагааларын кичээнгейлик көрбөс, оларга ёзу барымдалап харыны бээр фактылар эвээш эвес турган. Бүрүткөл дептерде кириген 16 санын бижимел хомудалдарын үзе шиитпирлээнин, оларга кажан хары бергенин дугайында дептерде демделгелөөн болуп турар. Кирген хомудал билдиришикиннер талазы-биле хамаарышкаа черле-

ринге тодаргай боттук хыналда кылдырмай турар. Ёзулук хыналданын орунунга канцеляржи бюрократтыг ёзу-биле кабинетинде олура чүглө телефон дамчыштыр хыналда кылар чорук база бар.

Күш-хүнүнге ажилдап алган таразын колхоз баштаар чери бербейн турар дугайында Ленин аттыг колхозтун малчыны эш Чамыян район Советинин күүсөкчи комитетинге хомудал билдиришикин кирген. Ол билдиришикин дугайында райкүүскон секретари эш Павуу хынаарының тодаргай хемчеглерин чорутпаан. Ол дугайында эш Павуу Ленин аттыг колхозтун даргазы эш Лопсандан телефон дамчыштыр анаа-ла айтырган. Колхоз даргазы Лопсан, — күш-хүннеринин ажыын Чамыян колхозтан алып туржук, харын колхозка төлээр өрөлг кижиде — деп харылаан. Шынында фактылар болза, ындг эвээс дээрзин илередип турар, колхозчу Чамыян өрөлтүр турган-даа болза, ук өрени колхозка төлөөн дээрзинин дугайында оон холунда туткан документтери бадыткуч турар.

Катап санажыга кылар чорук Чамыянга таварышкаа, колхозтун ревизия комиссиязының даргазы Пирлей, санажы Козлова оларын киржилгези-биле санажылганы чоруткан, оон туннели чүү болганы дээрге, Чамыян элөөн хөй акшаны, 800 килограмм чингетарааны күш-хүнүнге алыры ылаптыг шын болган.

Бо фактылар чүңү көргүзүп турарлыг дие, райкүүскон даргазы турган эш Кызыл-оол-даа, райкүүсконун секретари эш Павуу-даа кирген билдиришикиннерин, хомудалдарын кичээнгей чок, канцеляржи-бюрократтыг ёзу-биле көрүп, боттарының чатпес ажылын көргүскөн деп чүве тодаргай-дыр.

Районун хереглел кооперациязынын баштаар чери чартык чылдың дургузунда оон адресинге кирген. 69 билдиришикиннерин 67 зинге харыларны берген болуп турар, ыччанга-даа бо дугайында тодаргай ажил кылбайн турган, кирген билдиришикиннерин райпо баштаар черинин даргазы эш Гушун хүлээп алганга, бодунун секретари эш Узаровага хүлээди берип каап турган, билдиришикиннер папка санында-ла шыгыжатын келген, билдиришикинн бүрүзүнге кандыг хары бергенин билдире билдиришикиннери, хомудалдарын үзе шиитпирлээнин дугайында тускай демделгелдер болгаш барымдалар билдире болуп турар.

Ажылчы чоннарның билдиришикиннерин чагааларын, хомудалдарын өй-шаанда сайгыр шиитпирлээр талазы-биле ажилды чер-чер Советтеринин болгаш албан черлеринин удуртукчулары кайы хире чорудуп турарын партия организациялары үргүлчү хынаары, ол дугайында ажилга тодаргай удуртулганы хандыры чугула.

Х. ТЕМБИРЕЛ.

КОЛХОЗЧУ СУУР ӨЗҮП ТУРАР

Нарын сумузу дээрге, Эрзин районун төвүндө 45 километр ырак черде туруп турар. Ында Нарын хемнин унунга моон мурдунда көшкүн ажилдыг араттар чурттап чоран. Олар шаг-уени боттарының көшкүн амьдыралы-биле эрттирип чораваннар. Ол сумуга 1951 чылга чедир эге школанын 3 бажыңындан өске кандыг-даа тудуг чок турган болгаш чаа тудуг неместейн турган.

Сумунун хуу ажилдыг араттары 1951 чылда «Коммунизмге орук» деп колхозту организацияп, чаа амьдыралды тургузуп эгелээш. Оон бээр үр болбаан — чүгле чыл ажып турар. Мурдунда 3 бажың турган черде чаа колхоз сууру хүн-бүрү өзүп неместейн турар. Ында 7 чыл школазы 1951 чылда ажытылган. Школада башкылар чурттаар 4 чаа бажың, 1 чунар бажың, 3 өрээлдик столовая, 2 склад бар апарган болгаш эрги интернат чаартынып тургустунган. Оон ыңай чуртталганын 29 бажыңнары, эмелгенин 1, контора 1, кызыл булч 1 бажыңын тудуп дооскан болгаш өске-даа янзы-бүрү тудуглар көвүдээн. Коммунист эш Аракчаанын башталгызы-биле тудуг ажылын бригадазы чыл эгелээш бээр 16 бажыңны тудуп тургускан.

Нарынның көшкүн амьдыралдыг чораван араттары колхозчу амьдыралды тургузуп, боттарының тудуг суурун сайзырадып турарлар.

Д. ДАРДАШ.

Шиитпирин күүселдези дээш демисежир

ВКП(б)-нин Тес-Хем райкомунун чокота чаа болуп эрткен пленуму «Колхозтар тудуунун ажылын экижидер дугайында» доктаал үндүргөн. Районда колхозтар тудугларының планын сентябрь 1-де 70 хуу, ноябрь 1-де бүрүн дооскан турарын пленум айткан.

Пленумун доктаалын амьдырал кырынга боттандыр дээш демисел районун чамдык колхозтарында онза жодулашкында хевээр, удуртулг ала-чаягаар байдалда турбушаан.

Кызыл-Чыраада Сталин аттыг колхоз (даргазы эш Бавуу, парторганизация секретари эш Тоолой) чартык чыл иштинде чангыс-даа тудуг дооспаан. Тудуг бригаданын 64 кижиде ажилдарын планнаан турда, ам оларның ден кезик четпес хирези үнүп, кирип ажилдап турар.

Шах ындг байдал Берт-Дагда Ленин аттыг колхозта база үргүлчүлүп турар. Бо чылын 53 тудуглар кылар планнаан мынчага чедир 24 тудугларны шала-була кылып алган турар турар. Тудугла 120 кижинин орунунга чүглө 34 кижиде кошкак темпде ажилдап турар.

Көшкүн байдалга коллективтин амьдыралды сайзырадып болбас деп чүвени билдир чугула. Ыччангаш шиитпирин күүселдези дээш удуртулганы күштелдирер херек.

С. ТУРАН.

Чогаадыкчы аныяктарның отчөттүг концерти

Бо чылдын август 12-де областа уругларның музыка школазының дирекциясы бодунун концерт залыга чогаадыкчы аныяктарның отчөттүг концертинин көргүзүлгезин организацияп. Концерттин программасын Ленинградтын Островский аттыг театр институтунун студентизи Николай Кысыгбай, Москваның музыка школазының фортепиано салбырын өөреникчизи Тина Шевчук, аныяк чогаалчылар И. Медээчи биле О. Сувакит, Казань консерваториязының композиторлар факультетинин студентизи Алексей Чыргал-оол, областың национал театрының артистери М. Кара-кыс биле А. Түгүр-оол олар киришкеннер.

Отчөттүг концерт областың уранчулдер килдинин эргелекчизи эш Димитриевтин кирилде чугаазы-биле эгелээн. Эш Димитриев Со-дунун чугаазына Тыва улус ССРЭ-нин акы-дунмалыкчы улустарының өг-бүлезинге киргенден бээр ажилдагы болгаш культура тургузуушкунунун талазы-биле улуг чедишикиннерин болганын, ылангыя музыка уран-чүүлүнүн талазы-биле чедишикиннерин болганын Тываның оолдары болгаш кыстары Ленинградтын, Москваның, Казаның театр болгаш музыка талазы-биле дээди сургуул черлеринде өренип турарын болгаш олар 3-4 чылдар болгаш дээди эртемниг улус бодуп ажилдаар апарарын допчузу-биле чугаалаан.

Отчөттүг концерттин көрүкчүлери Николай Кысыгбай орустун алдарыг чогаалчы Грибоедовтун «Угаандан човулан» деп драманын иштинден Фамусовтун монологиязын күүседип көргүскөн-биле хөлчөк өөрткен.

Москваның музыка школазының фортепиано салбырын өөреникчизи Тина Шевчук Сталинчы шаңналдын лауреады композитор А. Хачатурянын, композиторлар Кобыляни-

ский биле Лядовтун чогаалдарын фортепианога эки ойнап күүсеткен.

Концертке киришкен аныяк чогаалчылар И. Медээчи биле О. Сувакит боттарының шүлүктөрүнүн номчулазын эки күүсеткенер. Ылангыя И. Медээчинин «Межерген», «Шиле биле Дорга» деп баянларын, О. Сувакиттин «Тайбын тиелээр», «Келир үе шыйгылар» деп шүлүктөрүн болгаш тайбың дээш чалбыштыг демиселчи шүлүкчү Назым Хикметтин «Мээң чүрээм мында эвес» деп шүлүүн тыва дылга очулдургаш номчааны көрүкчүлөр улус-биле сонургааннар.

Концерттин сөөлүг кезээлге композитор Алексей Чыргал-оолдун чогаалдарының талазы-биле күүселдерин көргүзүлгези болган. Аныяк композитор бодунун өөренигезин чедишикинниг үргүлчүлүвишаан тургаш фортепианога таарыштырган сюиталарын болгаш скрипкага чогадып таарыштырган поэматын бижип дооскан. Ол чогаалдарын көргүзүлгезин композитор-пианист С. Кайдан, скрипка Леонид Шевчук олар эки ойнап күүсеткенер.

Оон ыңай национал театрың артистери М. Кара-кыс биле А. Түгүр-оол олар А. Чыргал-оолдун музыказынга таарыштырган ырларын эки ойнап күүсеткенер.

Концерт доозулган сөөлүндө концерттин бөлүп эрткеннин дугайында концерттин организациячылары-биле көрүкчүлериң аразында сүмелешкишиң чугаа болган. Анаа чүве чугаалаан эш чогаалчы С. Саган-оол, эштер Димитриев, Шевчук, Кайдан болгаш композитор А. Чыргал-оол олар музыка уран-чүүлүнүн сайзырадылганын күштелдиреринге чугула чүүл болуп шүлүкчүлөр, композиторлар, театр ажилдакчыларының аразында найырадыг кадды ажилдажылганы улам күштелдирерин сүмелээшкенер.

Планын күүседип турар

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Бай-Тайга районун колхозтары тудуг планын күүселдеринин ажилында улуг чедишикиннери чедип алганнар.

Районун колхозтары 1952 чылда чуртталганын 70 бажыңнарын тудуг планын тургаш, 49 бажыңнын тудуун бүрүн дооскан, 21 бажыңнын тудуун кылып турар.

3280 баш малдын кажаларының тудуун дооскан болгаш 320 баш малга 4 кажаларының тудуун кылып турар. Ол ышкаш 8 санын будурлу-генин тудугларының тудуу доозулган.

Район ниитизи-биле 50 тонна чугуны өртедип, белеткээр тургаш, 88 тонна чугуны, 178 мун тууйбу бетлекээр тургаш 145 мун тууйбуну бетлекээр. 156 мун санын саман бетлекээр планының 90 мунун бетлек алган болгаш колхозтар тууйбу, саман бетлекээрин үргүлчүлөп турар.

Районун тудуг ажылында ниитизи-биле 105 ажилчын аъттарлыг

375 колхозчулар ажилдап турарлар. «Муриақыч» колхоз (даргазы эш Кандаан, партия эге организациязының секретари эш Хирлиг) тудуп планын ыракта ажык күүсеткен. Ол колхоз бо чылын чуртталганын 16 бажыңнарын тудуг планын тургаш ам 19 бажыңнарын тудуун бүрүн дооскан. Ол ышкаш малдын үш кажаларын тудуп алган.

«Победа» колхоз (даргазы эш Монгуш-оол, партия эге организациязының секретари эш Адыг) тудуг ажылын база эки чорудуп, чуртталганын 11 бажыңнарын тудуун бүрүн дооскан болгаш 6 бажыңнарын тудуп турар. 1952 чылдын тудуг планын ажык күүседир дугайында эш Сталинга чоруткан чагаазында алган хүлээлгелерин Октябрын социалист Улуг революциязының 35 чыл оюнун байырлалының бетинде чедишикинниг күүседир дээш районун колхозчулары улуг күженишикинниг ажилдап турарлар.

Интеллигенция тайбың дээш демиселде

Тайбың талаакчыларының улуг шимчээшкенин үзүк чокка өзүп быжыгып, чаа-чаа чедишикиннери чедип ап турар. Тайбыңның конгресс-теринин болгаш Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин шиитпирлерин тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустар изии-биле деткип турар.

Тайбың талаакчыларының шимчээшкенин күжү болза, улустун эң калбак массаларының амьдырал эрге-ажыктарын илередип турарында. Кижиде төрөлгөн сөөлүг чартык чүс чылдын дургузунда делегей дайынын айыраларын ийи удаа көрүп эрткен. Ол дайыңнарын ам үш катап болу бээрин кижиде төрөлгөн күзөвейн турар. Ыччангаш, тайбың талаакчыларының шимчээшкени болза, бүгү чер бөм-бүрээнин кырында чүс-чүс миллион кижилерин, оларның дылынын, нациязынын, расазынын, шажын чүдүлгезинин, мергежээр тускай ажилды алгалы, идея-политиктиг үзүлдери хамаан чокка катыштырып турар ужуру ында.

Ажылчылар болгаш тараачынар-биле кады тайбың дээш демиселде бүгү чурттарын муриақыч интеллигенция боттук кирип турар. Делегейде алдар-сугарыг эртемденнер, чогаалчылар, чурукчулар, инженерлер болгаш эмчилер бо үениң ол күчүлүг шимчээшкенин одурунда чоруп турарлар. Тайбың дээш кызымаккай демиселче оларын бедик болгаш чагаай сорулга сорук кирип турар.

Эртемниң, техниканың, уран-чүүл болгаш литератураң депшилгелиг ажилдакчылары делегейин чаа дайының белеткелинге удур, империалисттер агрессорларның чимченишикиннеринге удур ханы килең-нээшкени-биле демисежип турарлар. Олар болза, америк эжелекчилерин

Кореяда араатанзыг үүлгедиишикиннеринге удурларын дайыны соксадырын негеп турарлар.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин чокота чаа Берлинге болуп эркен онза сессиязы болза, тайбыңны камгалаар болгаш быжыгылар дээш демиселдин талазы-биле ажил-чорудулгаларын тодаргай программаны айткан. Герман болгаш япон айтырыглары тайбың арга-биле шиитпирлээринин дугайында, Корсада дайыны соксадырың дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин резолюцияларында, «Бактериологт дайыңга удур» кыйгырында болгаш тайбың камгалалының улус конгресси чымдырар дугайында шиитпирде тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарын тудуу согузу, тайбыңнын херээн камгалап алып деп оларның шиитпирин илеретинген. Бо шиитпирлерин ажилдап кылырында делегейде алдар-сугарыг эртемден Фредерик Жолио-Кюри баштааш бүгү чурттарын муриақыч интеллигенциянын төлээликчилерин илекпейлик киришкеннер.

Тайбыңнын Бүгү-делегей Чөвүлелинин шиитпирлерин бүгү чурттарда калбаа-биле таныжып көрүп, тайбың камгалалының улустар конгрессинге боттук белеткел чоруп турар бо үеде муриақыч интеллигенция болза, ол шиитпирлерин массаларын ортузунга пропагандалаар болгаш оларны амьдыралга боттандыраар талазы-биле улуг ажилды чорудуп турар.

Тайбың дээш демиселде интеллигенцияның демократтыг, национал болгаш бүгү-делегей организациялары кирип турар. Чокота чаа Сенага эртем ажилдакчыларының Бүгү-делегей федерациязының конференциязы болуп эрткен. Ол организация ам-даа аныяк, ыччанга-даа оон ке-

жигуннери он-он муң болуп турар. Герман айтырын тайбың арга-биле шиитпирлээр дугайында Тайбыңнын Бүгү-делегей Чөвүлелинин бүгү улустарга болгаш дөрт улуг күрү-нелерин чазактарына кыйгырылган. Кореяда дайыны соксадыр дугайында резолюциязын, «Бактериологт дуйыңга удур» кыйгырыны ол организация чангыс эп-сеткил-биле деткээн.

Тайбыңнын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Берлинге болган онза сессиязын шиитпирлерин студентилерин Бүгү-делегей эвилелинин секретариата база деткээн болгаш тайбың камгалалының улустар конгрессинге боттук белеткенирине бодунун бүгү кежигуннерин кыйгырган.

Юрист-демократтарын Бүгү-делегей ассоциациязы тайбың дээш демиселге илекпейлик кирип турар. Ол ассоциация болза, америк интервентилерин Кореяга болгаш Соңу-Чөөн Кыдатка бакт-риологтук чексези ажыглап турганын илередириге дузалаан.

Дайын кандыг хоозуралды болгаш айылды улустарга таварыштыраарыл, чексези эндере будурер чорук улустарга кайы-хире аар-берге болурул деп чүвени капиталисттик чурттарда муриақыч интеллигенция билеп турар. Капиталисттик монополиялар чүглө улустарын кыргып-хыдырыңче уланган эртем шинчилелдерин болгаш техниктиг ажилдышкынарын ажыглап турарлар.

Империалисттер агрессияга белеткел болза, эртем болгаш литератураң депшилгелиг ажилдакчыларын каржызы-биле истел-сүрер чорук-биле, реакцияның дендин калчаралы-биле кады болуп турар. Хостуг сесту, хостуг бодалды хоруттап турар. АКШ-та организациятыңга «нейтралдыг болуп чоруктуң хыналдазы» дээр ол хоозун хыналда болза,

интеллигенцияны коргудуп сүртедир болгаш оон демиселге тура-соруун суларадыр сорулгалыг болуп турар.

Тайбыңны камгалаары — делегей бүгү улустарының херээ. Тайбың дээш улуг демиселге муриақыч интеллигенция кезээде улустар-биле кады чораван. Улуг орус чогаалчы А. М. Горькийнин: «культураны мастерлер», кымнын талазында силер? — деп чугаазы делегейин ийи дугаар дайынын мурдунда-ла күчүлүг чангылынып турган. Ол үн ам онза күштүү-биле чангылынып турар. Ол үн болза, тайбың талаакчыларының ниити хурээлениче ак сеткилдиг бүгү кижилерин кыйгырып турар.

Капиталисттик чурттарда дыка хөй интеллигентилер капиталисттик монополияларга кул ёзуу-биле бараалгаарында ойталап турарлар. Олар улустарың талазында, оон-биле кады чоруп турар. Олар кыжанылардан-даа, кадыг-дошкун шаажылап-дан-даа кортпайн турарлар. Оларны кара-бажың коргудуп шыдалас. Боттарының аттары-биле депшилгели кижиде төрөлгөнни чоругарлардырып турар эртемденнер — Францияда профессор Фредерик Жолио-Кюри, Англияда Бернал болгаш Кроутер, АКШ-та доктор Дюбуа, Японияда профессор Икуэ Оэма болгаш эртемниң капиталисттик чурттарда өске-даа хөй-хөй ажилдакчылары, талачылыг чогаалчылар, шүлүкчүлөр тайбың дээш шимчээшкенин хурээлениче кирип, боттарынын соонда өскелерин база элдетип турарлар.

Барыын Германияда янзы-бүрү политиктиг партияларда бактаан турар муриақыч культура ажилдакчылары болза, Германияны ийи чарып-турар чорукка удур, оон барыын талакы областарын америк агрессиянын плацдармы кылдыр хууладуруп чангыс талалыг шериг керээзинге турарына удур идекпейлик демисе-

жип турарлар. Олар болза, бонунун удур, чангыс-азай, демократтыг, хамаарышпас болгаш тайбыңга ынакшылдыг Германия дээш демисежип турарлар.

Европада болгаш Азияда улус демократиязын чурттарың интеллигенциязы тайбың дээш демиселде көскү ролду ойнап турар. Ол чурттарда эртем, литература болгаш уран-чүүл ажилдакчылары улуска шыңчы бараан болуп, улус-биле кады чаа, хостуг амьдыралды тургузуп, улус-биле кады тайбыңнын херээн камгалап турар. Кыдат Академиянын президентизи Го Можо, корей улустун маадыр кызы Пак Ден Ай, сугарлыг польша эртемден Леопольд Инфильд болгаш культураның өске-даа хөй-хөй ол ышкаш шыларангай ажилдакчыларының тайбың дээш идекпейлик демисели калбаа-биле биддингир апарган.

Бүгү делегейин депшилгелиг интеллигенциянын авангардында Совет Эвилелинин культура ажилдакчылары чоруп орат. Ленин — Сталинның партиязыга кижизитирген бистин чаа, социалисттик, улусчу интеллигенцияныс болза, тайбың тургузукчу күш-ажыга, бүгү делегейде тайбыңнын тилетирбес чөлөкчүлүкүзү быжыгыларына бодунун бүгү күштерин берип турар. Улуг-улуг совет эртемденнер, эн талантыг чогаалчылар, инженерлер, болгаш техниктер, хөй-ниитинин ажилдакчылары тайбың талаакчыларының бүгү-делегей шимчээшкенинде идекпейлик кирип турарлар.

Тайбың талаакчыларының шимчээшкенин мурдунда улуг, хүндүл болгаш харысалгалыг сорулгаар туруп турар. Тайбың дээш демиселчилерин хурээленич бүгү хемчеглер-биле калбартырын, оларның чагаай ажил-чорудулганын илекпейликчилерин, дайының империали-

стик кыпсыкчыларынын чимченишикиннерин кичээнгейлик хайгаарал көөр серемчилелди бедидерин, оларның кем-буруулуг эжелекчи планнарын буза шаварын тайбыңны болгаш улустарын айыл чок чоруун камгалаарының эрге-ажыктары негеп турар. Тайбың камгалалының улустар конгрессинге белеткелдер бүгү чурттарда бо негеддеринин демлээ-биле чоруп турар.

«Тайбың камгалалының улустар конгресси болза, кады чугаалажып тургаш тодарадыр бүгү сорулгаларын чедип алып төлээде, чепсек дүжүрерин, айыл чок чорукту болгаш национал хамаарышпас чорукту, бодунун амьдыралынын хевирин хостуг шилип алырын болгаш улустар аразынын харылааа-холбаазынын дүшкүрүлүг чоруун кошкандырын күзеп турар бүгү кижилерин болгаш бөлүгленишикиннерин ийкеп чүүл-бүрү хевирин ассоциацияларын катыштырар» деп Тайбыңнын Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырында чугаалап турар. Бүгү чурттарын депшилгелиг интеллигенцияныс ол программаны күүселдеринге идекпейлик дузалажыр хүлээлгелиг.

Тайбыңга ынакшылдыг улустар тайбың дээш демиселди күштелдирип турар. «Бир эвес улустар тайбыңны камгалаарының херээн боттарынын холдарына алып болгаш ону туолуңга чедир камгалаар болза, тайбың камгалатында болгаш быжыгалында турар» деп эш И. В. Сталинның мерген угааның сөстери тайбыңга ынакшылдыг улустарны бо улуг демиселче сорук кирип турар.

(«Правданың» мурику чүүлү).

Редакцияга Чагалаар

„Чалатпаан аалчылар“

К И Н О

Колхозтун черин төтөчгөлөп болбас

Чаа-Хөл районун Кара-Тал суму- да улгатыр катышкан Сталин аттыг колхозка тывшкан күрүнө актызы чогуу ажылгап алгаш, райондук органиациялары ол колхозтун сизген шөлүн райкуускомнун шитпирин өзугаар туразы-биле кезип ал, көдээ ажил-агый артелинин Уставын үрөп турар.

Мурнунда «Ортаа-Хем» МЧАЭ-нин 1939 чылдан бээр сизген кезип келген черлери болур Кара-Суг, Балыкты-Сеп ынарга 80 га ачкы сизген шөлү ол МЧАЭ Сталин аттыг колхоз болу бергенде анаа катый шилчезин тодаргай болгай. 1952 чылдын июль 17-де район Советинин күүсском ол сизген шөлүн райкууском боду, ВКП(б) райкому, районун көдээ ажил-агый килдинден эгелээш район органиацияларына үлөп бээр деп шын эвес шитпир үндүргөн.

Райкууском мурнунда «Ортаа-Хем» МЧАЭ-нин, амгы Сталин аттыг колхозтун сизген шөлүн албан органиацияларга үзүп берип, көдээ ажил-агый артелинин Уставын үрөп турар чорук ол колхозтун сизген шөлүн күүсседиринге элээн шаптыктыг болуп турар.

Кара-Суг, Балыкты-Септи район органиациялары алганы ол тур, ам хей чугаа чок, харын «Бай-Будун» колхозтун сизген кезер чери хей болгай, колхоз даргазы эш Комбудан сизген кезер черден дилеп ал—деп Сталин аттыг колхозтун даргазы эш Сүктүрге ВКП(б) райкомунун бюрозу сумелээн.

Колхоз даргазы эш Сүктүрден мен бодумуну черимни район органиацияларыга берип кааш, өске колхозтан чер дилеп турган херээм чүү боор, ону хүлээвес мен деп ВКП(б) райкомунга июль 19-га билдириникин кирген. Чер дугайында шитпир үндүргөн улус райкууском билдир дээш ол билдириникини райком райкуускомче чоруткан. Райкууском ону билбес бис дээш ук херекти шитпирлеп көөрү-биле районун көдээ ажил-агый килдиндин эргелекчизи эш Балчы-оолче чоруткан.

Оон эш Сүктүр Балчы-оолга баарга: «Албан черлеринде 300 ажыг ат бар-дыр, келир кыжын албан черлеринин айт-хөлү чудай берзе, силер азырап бээр эвес силер. Шитпирини үрөп болбас, ам силерге катап бербес бис. Терезинин тараа шөлүнде сизген бар ынааң, оон кезип алынар»—дээш.

Колхозтун черин камгалаарынын улуу, харын колхозтан 20 километр чыгам черде Терезинин тараа шөлүнден сизген кезип ал деп муугай харын берип турар эш Балчы-оолду оозу окта шын эвес-тир.

Колхоз даргазы эш Сүктүр районда ам оон ынай бо айтыргыны шитпирледип алып чер тыйгай, кончуг хомудан чоруп турар. Колхозтун черин албан органиацияларга ажылгадыр дугайында район Советинин күүсскомунун шитпирини болза, көдээ ажил-агый артелинин Уставын каржызы-биле үрээни ол деп санаар болза чогуур.

К. ЧАПА.

Ферманың ажылын сегитсе чогуур

Улуг-Хем районун Хендерге сумузунда Маленков аттыг көдээ ажил-агый артелинин инек мал фермазын 1951 чылда органиациялар тургускан. Чаа органиациялар ферма- ның ажылын экижидер дугайында колхоз баштаар черден тодаргай ажыл чорутпааннан ферманын ажылында улуг чөптөстөр бар ферма эргелекчизи турган эш Натп-ит-оол эрткин кыжын инектерин багай ажаалаг, кандыг-даа чыгылашкын чок соок доң кажааларга тургузуп, кажаанын көрженин безин хоорбайн турганынан 20 ажыг инек бо чазын ара-салгаш, алза чогуур чаш төлдү чедир албаанындан мал-дын өзүлдэни куду болуп турар.

Инек малдын фермазы сүт продуктуну сайзырадып кылганындан колхозка улуг орулганы кириер, безин чадаарда ажил кылган колхозчуларны ак чем-биле хандырап ужурулуг турбужа, Маленков аттыг колхозтун фермазынын ажык-орулгазы көзүлбөй турар. Харын колхоз

даргазы Дадар-оол болгаш Шырап-оол, Домба, ферма эргелекчизи Кызыл-Эник сулгар бөлүлөжүп алгаш, ферманың арагазын ижип, көгээржик, көңүлдө туткан, ындамында ушкан турган туруп турарлар. Бичаарга колхозтун кассазында фермадан жеже орулга кирип турары билдинмес, үнер, кирер орулга, чарылга дугайында кандыг-даа документ, контроль чок.

Каш кижин ыччар арагалар турарыны орнуна сизген шөлүндө ажылдап турар колхозчуларга сметана дээр ышкаш ак чем аймаан берип турган болза эки болуп ийик. Ажыл башкарап кижилер боттары-биле арагалар, колхозтун хөргөнгизни кайы хамаан чок аажылап турары окта болбас.

Колхозта ревизия комиссиязынын талазындан шынгыг хыналда кылыры негетинип турар.

Д. ДОЛАН.

Буруулуглары хары салгаже

Бистин областың колхозчу болгаш араг ажил-агыйлары күрүнө мурнунга эт, дүк болагаш өске-даа дужаалгаларың талазы-биле хүлээлгезин өй-шаанда эрге күүседири дээш улуг көдүрүлүшкүн-биле ажылдап турарлар.

Ындыг турбуже, Чөөн-Хемчик районун Шими, Чыргак, Хорум-Даг сумуларын хандырып турар белеткел пунктузу чоңуң ол патриоттук көдүрүлүшкүнү деткевил, харын-даа эт, дүк дужааладаанын ажылынга улуг моондак учураштырып турар. Ол пунктуун эргелекчизи эш Сайын-Белек, кассири Базый, райполминзагтың агентизи Биджаап олар эн харысалга чок ажилдап турарлар. Оң тодаргай херечизи болза, бо чылдың июнь айда Чыргакта Калинин аттыг болгаш «Коммунизмче орук» колхозтарга эт болгаш дүктү хүлээп алыры-биле Чыраа-Бажиныга олар ап четкенер. Орта келгеш хүлээп алышкыны июль 16-да эгелээрин база чарлааннар.

Мал болгаш дүктү дужаары-биле колхозчулар 10—20 километр черлерден ап четкенер. Хүлээп алышкын эгелээр дей бергенде белеткел пунктунун эргелекчизи эш Сайын-Белек «квантация төнгөн», «аика чок» деп харыялал каан. Шындаа ындыг эвес, кассир эш Базый төрелдеринге барып арагалар туруп бергени ол болган.

Кезек болганда Сайын-Белек биле Базый мал хүлээп алып улуг дечиз чок, боз мал каларчызын колхоз баштаар чер хандырбаан дээш хүлээп алышкыны база-ла сааладып турганнар.

Белеткел пунктузу ол чергелиг озадылашкынынны үргүлчү-ле болдуруп келген. «Коммунизмче орук» колхозтун кежигүнү эш Майнай-оол Чыраа-Бажиныга мал дужаары-биле 4 удаа келгеш дедир чанган, Хорум-Дагда Жданов аттыг колхозтун кежигүнү эш Ондар-оол мал дужаар дээш келгеш манар чадааш, дужаар дээр хой, өшкүзүп салдып чана берген, оон ынай Сүт-Каш районун Алдан-Маадыр сумузунда Калинин аттыг колхозтан эш Чуврек 2 баш инекти дужаары-биле экелгеш беш хүн манааш база-ла дедир чанган. Пунктуун кассири эш Базый чамдык кижилерге төлээр ашкаларын чыл чедир бербейн турар.

Ол белеткел пунктузунуң ажылы экижидерине райондук белеткел конторазы (эргелекчизи эш Даржаа) кичээнгей салбайн турары тергини четтес. Белеткел пунктузунуң ажылынга шаптык учураштырып турар буруулугтарга харысалганын хүлээдир херек.

М. САЙЫН.

Немец кинематографистерниң депшилегин кезин немец нацияны ханныг дайынче кирип чырткап, араатанзыг фашизмниң мегезинге алыскан, немец улустуң трагедиязын уран-чүдүлдүң аргазы-биле илередиң көргүзүрин шагдан бээр орадап келген. Ындыг болза-даа, немецтин кино-чүруу нитизи-биле элээн четпестерил болуп келген: олар чаа амдыралдын тургузуучулары, тайбынын демселчилери, фашистерге удур кижилерниң өзүлгү ову-хевирин тургузуп шыдавааннар. «Фактылар-биле агитастаар, амдыралдын шыныч чоруунга дайны» деп В. И. Ленин уран-чүдүлдүң ажылдакчыларын кыйгыртуп турган. Социалисттик реализмин елээн четпестерил баштайгы негелдэи болза, амдыралдын өзүрелдиин, шынычы болуп. Дайын кыпсыкчыларын сойгалар илередиң турар совет кино-чүруктар хамыктын мурнунда шыныч «Чалатпаан аалчылар» деп чаа немец кино-чүруктун чогадыкчылары ол орук-биле чоруп турганнар.

Болушкуннар Барын Германияга болуп турар. Эрги немец суур Беренвайлер тайбын байдалда туруп турар. Туттурушкунга чораш, ол суурун чурттакчызы Гайнц Вайман оон эпп чанып келир. Оон кожазы чурттакчылар Совет Эвилелинде амдыралдын дугайында Гайнцти чугаазын сонугаргалды-биле дынар турарлар. Социализм чуртунда көргөн, билген чүवेशин дугайын шуптузун долузу-биле чугаалап бээрин оон дилеп турар.

Гайнц Вайман бодунуң чедип келгенин баштайгы хүнүндө-ле ону манап чадааш, гитлериниң офицер чораш помещик Фольмерге албадалдың өзуу-биле кадай болган бодунуң дүштү уруг Кетт-биле учурагы бээр.

Беренвайлер суурун чурттакчы чоңу дүштүтүң байралдын өөрүшкүлүү-биле демделеп турарлар. Харын-даа Гайнц безин бодунуң хомудан сеткилин тутпакшы, Кетт-биле танчылап чоруп турар.

Девиден дүррөң бижээч, Эссен чериниң чазандан келген далаштыг бижикти ыраан, танчылаан чоңу өттүр шүргүп эрпнишаан бургомистрге (көдээ эрге-чагырганын даргазынга) хүлээлип берип турар. Америк контроль комиссиянын баштыччызы Беренвайлер обштинаның району шеригге ужу-дузалыг объектилерин тудуун кыллары-биле тускайлап турар дээр дугайын бургомистрге дынаткан. Райондан чылап көжөрин дораш эгелээш, ону октябрь 15-те доозарын чурттакчыларга дужаган турган.

Бургомистр бо шитпирини тус черин эрге-чагыргалары күш чок болдуруп дугайын чедип алырын орадап турар, шажын чүдүкчүзү епископтан деткимчени дилеп турар.

Ындыг болза-даа, оларнын кайызынга-даа чөптөстөрү. Ычар орта суурун чурттакчылары америк контроль комиссияга дилег кирерлер. Дилегни американнар база чөптөстөрүзүн. Америк эжелекчилерин ужу-дүржөк аажылашкыныннарнга удур суурун чурттакчы чоңу килденээш.

«Бис моон үнемес бис!»— деп Гайнц Вайман чугаалап турар. Ол бодунуң чангыс суур чүртүгү кижилериниң идеялиг камгалакчызы болу бээр. Анаа бодунуң ашаан кээпкан Кетте дузалап турар.

Беренвайлер суурун бүгү чурттакчылары хоорайда иштики херектериниң министрине чоруттарлар. Орук дургаар оларга чогуунда суурларнын кижилери катыжып кирип турар. Бичаарга ол демонстрацияга Беренвайлерге болган чорукту билген ажилчынар база катыжып келир.

Американнарнын айтышкынын өзугаар полиция демонстрацияны эрээ кымчы болгаш сулуг частыр бомбалар-биле тарды сыйырып турар.

Беренвайлер суурун аэродром тудуунга ажылаарын бодаан Федер конторазынын тудуучу ажилчынары база ашаа удурулун, ажыл соксаакшынын органиастаар. Ол чорук американнарнын чагынын күүсседиринден ойталаарынче Федериян фирманын албадаптар.

Чазактын болгаш американнарнын хөделишкенинине удурулган митингилер бүгү Барын Германияга эрттип турар. Бодунуң чангыс-ай эл-сеткилин илередиң турар эн-не яныз-бүрү кижилерден он-он телеграммалар беренвайлержилерге кээп турар.

Райондан чылап көжүп үнериниң сөөлүгү хүнү — октябрь 15-тин хүнү келген. Чүк машиналардыг болгаш мотоциклдерлиг полиция отрядтары суурга чедип келир. Суурун кудумчуларында чангыс-даа кижи чок. Бүгү чурттакчылар бажындарынга дулангаш олурупканнар. Суурун холга кирип алып дугайында отрядка дөрт шак хуусаа берген турган. Американнар суурун бүзгөлөтөр.

Беренвайлер суурун конгаларын дээр даажы үнүп эгелээр, ол дээрге, ында болуп турар чоруктун дугайын чогуунда суурлар билип алып арганы берип турары ол. Хоорайда өңүктөр база ол дугайын билип келер. Суурун бүгү талаларындан тараачынар болгаш ажилчынар сөкүп кээп турар. Американнар анаа баштайгы удаада чөптөстиг күштү хергелзериңден дидимээнер. Улустун бодунуң эргелерин камгалаар дугайында чангыс элтиң болгаш шитпирини суурун кагаш үнеринче эжелекчилерни албадап турар.

Ол орта бужар багы-биле ашты-

рышкынга таварышканын билгеш, американнар боттарынын эгелээн үүлгедин канчап чоол-даа бол уламчылаарын орадаптып, суурже шаап халдааш, оон чурттакчыларын кадыг-дошкуну-биле аажылаарын шитпирлеп турарлар. Эт-сеп чүвени дыннангыры-биле чыып эгелеп турар хей эвес кошкак кижилерни олар тып ап турарлар. Ол чорук, кожазы суурларда конгаларын үнү дажап, хоорайдан суурже чүк машиналары муунган бөлүк ажилчынар кел чыдаркынын үезинде болуп турар. Олар килеттерини чүлгү шаап, кудумчуларын, бажындарын долуп, эжелекчилерин кызып үндүрүп турар. Американнар боттарынын автоматтарын, пулеметтарын, гранатааларын алгаш, суурдан дезип үнүп эгелээр.

«Чалатпаан аалчылар» деп фильминин авторларынын—драматург Штеринин, режиссер Гейлбертин аттары совет экранга бир-ле дугаарында үнүп турар. Үк кино-чүруктү тургускан «ДЭФ» кино студияда чогадыкчы ажилдакчыларын даңазалыг оларнын аттары 1950 чылда безин чок турган. Бичаарга оларнын көстүп келгенин болгаш оларнын ылаптыг чедикшини демделгээри онза өөрүнчүг. Олар бодунуң улунуңа ынакшылаң, чөптүг херектиң болгаш күчүшылдадың чогаалын тургусканнар.

Ол чаагай сагыш-сеткил кожазы болуп тайбыга ынакшыдыг улустарын хүндүткөп көрүп турар совет кижилерге чок болгаш билдингир. Олар тайбың дээш демсезип турар улустарын ову-хевирин бөдүүн болгаш шыны-биле көргүскенер.

Бо чаагай сорулганы шитпирлзериңге шажын чүдүкчүзүңүң болгаш бургомистриниң ролун ойнаан актёрлар Э. Виттерштейн, А. Гарбе оларнын мергежил, эдизодтук персонажтарын—башкынын, даңазалыг тараачынын, анык тараачын оолдун чедикшинини улуу-биле дузалаан. Артистер Плинтнер, Гаэлер олар элээн тода болгаш билдингир дүрү хевирлерни бергенер.

«Чалатпаан аалчылар» деп фильмиң депшилегин кижигөрөлгөтөнүң, ылангыя Германиянын Барын зонизында чурттап турар тайбынга чүткүлдүг немецтернин тайбың дээш демселеның улуг болгаш чаагай идеязынга тираскааткан. Бир эвес улустар дайынның англи-америк кыпсыкчыларынга удур чагыс элтиң, органиастаг демсезип болза, олар тилетирбес деп чүвени фильми тодаргайы-биле көргүзүп турар.

Т. ВИКТОРОВ.

ИНЖЕНЕР БИЛЕ КАДАРЧЫ

Часкы шөл ажылдары доозулган турган. Тракторларнын ажылдап кааны делгем шөлдериң болгаш хоуулары, база шынаазылар тараа болгаш сизген ногаартын шыпкан турган. Ужардыг хей биле Дыттыг хемниң узун дыттарында хектер үн алчып эдип тургулаан. Сайгын болгаш Чодурааның арылгарын хөвөө ышкаш ак чороган бүргөй алкан. Эртеңи хүн Хайракан даандан бедип үнүп келгеш, черче чырыын тарадыр чашкында Самагалдай левискээринге чаагай чурумалдыг ажал-ишчи хүн эгелей берген.

Бо хүн инженер Алексей Павлов Тестин Тоозунуң бугазының тудушун ажылынга, техниктиг көрүлдөлөри кылдырынга дуза көргүзээр дээш Самагалдай суурдан үнгеш машиназы-биле Тес үнүңе чорупкан. Удаткан чок машина инженерин өөрүнүң эки билдир Борбак-Арынга ап четкен. Егер хойлар орукту кежилдир чапты берген отптап чорашанар, качан машина ап чедерге олар бөдүндү дүжүп, ынай бээр бугулдур турганнар. Кула айттыг көк тоннук кижи холдарын чайгылаптарга хойлар доктаай берген. Кадарчы оларын ынай бээр таралды маңжаны безбин дээш оожуктуруп кий деп турганы ол боор.

Чолаачы ол аразында машиназын тургускаш, инженерче көргөн.

— Чүү болду? — Виктор, дээш инженер олче удур көрүнгөн.

— Биче када саалай бээр апаар ышкаш-тир бис, эжим инженер.

— Ажырбас, ажырбас. Бо черини экизиң көрбөс бе, че чүңү канчаар сен, харын ажыла. А бистер демей-ле хей турбас бис — деп, инженер чугаалааш, өөрүнче көрүнгеш, уламчылаан: — Бо хойларнын кадарчызы-биле хөөрежир-дир, эштер.

Машнадан каш базым ырай бергеш кончуг дески болгаш көктүг черин шилип алгаш, кадарчыны анаа чалап алган бис.

Кадарчы адындан дүжүп алган,

★
РАССКАЗ
★

бистерче кел чорда, инженер уктуштур кылаштай бергеш, оон холундан алгаш мендилээш:

— Экин кырган, инженер Алексей Павлов деп кижи мен.

— Экин, оглум, кадарчы Хөже дээрзи мен ийин.

Кадарчы-биле инженер шак ычээр таныжып алганнар. Олар боттарынын аразында чугаалажышыкынын кайы шагдан бээр таныжар өңүктөр ышкаш үргүлчүлээр:

— Колхоз хойлары ынаан але, кырган?

— Ие, оон башка кымны боор, бистин Калинин аттыг колхозтуу.

Инженер карманьндан хааржактыг папирозун ужулгаш кадарчыга тактылаан. Тактыныч ыжи агаарче шөйлүп үнүп, ону салгын ынаар таралды аппарып турган. Ашак ол аразында өөр хойларыңче көрүп каап, оларнын шимчээшини бүрүзүн хайгааран турган. Алексей ол каш минутаны ашак-биле чугаалажырынга ажылаар деп бодап алганын билгеш, чолаачы машиназын эдиң алган болза-даа, инженерге кел чыткан хирезинде-ле, анаа шаптык болбас дээш ол боор, дедир машиназыңче эй бергеш, база-ла чолаачыларныч кылдынып, эттинип чоруур чанчылы-биле ажылың ам-даа үргүлчүлөп турган.

Инженер биле кадарчынын аразында чугаа база үргүлчүлээр:

— Силернинде, колхозта солун чүү-дур, кырган?

— Чүңү солун дивес боор, шуптула чүве солун-дур, амдырал чаагай болганда ындыг болбайн канчаар! — деп, ашак допчу харыылаан.

Бичаарга чогуу чүү солунул, амдырал чаагай деп ашак чүңү иччаар билдип турары дээрзин инженер хандыр билип алырын күзей берген.

Бичангаш инженер чугааны анаа бөдүүн темже кирипкен:

— Харыс чеже болу бергенил, кырган?

— Алдан дөрттөп чор оглум.

— Анык хойлар малдап турар ышкажыңар чүл, азы өскээр чазып тур мен бе?

— Чок, чо-о-ок, шын ыңар. Бистин хойларыңы чангыс черге бөлүптөр болза, кайын мындыг боор-лаан, моортан ыракта хей. Амдырал бай, чаагай деп чугаам бо-дур ийин, оглум.

Инженер ашактын харызынга ам-на ханган. Ындыг болза-даа, солун чүве-ле хей деп чугаа ам-даа илерээш турган. Бичангаш инженер чугааны ам-даа үргүлчүлээрин күзээш, база айтырган.

— Хоюңар черле нитизи-биле чеже кирел, кырган?

— О-о, оозун мен кайын чугаалап шыдаар ийик мен, оглум, колхозум-биле санажыр кижи болгай мен, малдың нити санын ында кадалап турар чүве болгай, моонар.

Ашактын ол харызынга инженер хөлчөк амьраан. Чүгэ дээрге, ол малдың сан-түнүн кайы хамаан чок чугаалавас деп чүвени билген-дир дээш.

Кадарчы курун дыңзыдып, эттинип турда, оон хойнундан кандыг бир-ле дептерниң карты көстүп келген.

Алексей чугаазын база уламчылаан:

— Дептер номчуп чоруур тур силер аа, кырган?

— Бичанмайин канчаар, оолдар, кадарчы кижиниң эки дептерлер болгаш солуннар боор чүве болгай. Ие, номчуп чоруур кырган мен, оолдар. Ном-дептер, солун-сеткүүл-биле чугаалажып чоруурга солун-на болдуру ийин. Бичангаш солун чүве-ле көвей деп чугаалааны бээр чүвөм бо-ла болгай, оолдар.

— Чүңү-ле болду номчуп чоруур силер.

— Баштай-ла солуннарны номчуур кижи мен. Дептерлерни үзүктөл чок номчуп чоруур мен.

— Бо ап чорууруңар кандыг чогаалдыг, кырган?

— «Улуг-Хем» деп чогаал номуды ийин, оолдар.

— Солун болур тур бе, кырган?

— Чугаажок.

— Чогум кандыг чогаалдар артык солун тур, эш Хөже.

— Эш Токаның «Араттыг сөзү» деп чогаалы, база анык чогаалчы эш Юнзөгештиң «Тайбыңның күжү» деп чогаалы болгаш оон-даа өске чогаалдар солун турлар.

Кадарчынын хойлары элээн ырап, ховужукту шыва алып, тарап бар чыккан. Ашак оларынче көрүнгөш, «ай, ай!» деп кий дигилзээрге, оларны бөдүндүп кээп турганнар.

Алексей ашактан баштаканып айтырган:

— Силер база чогаалчы болуп шыдаар хире тур силер, акым.

— Чүү дээрлаан, оолдарым, аныктан тура мындыг чаагай үдө чурттап чораш болза, кижи чүгө чогаалчы болбас деп. Мен чүгө бистин область чогаалчыларнын чогаалдарын номчувайн турар болду мен ийин, оолдар. 99 хар четкеш мөөчүн Джимбул ирейниң чогаалдары база сонугарпап чоруур мен. Оон «Сталинчы улуг хоолду» деп чогаалды дыка-ла солун ийин.

Чугаа ол аразында элээн болу бээрге иччалганы ол боор, чолаачы машиназын «дүүйт» кылды алгыртыпкан.

— Адыр, Виктор, далашпа, бистин мында кончуг чугула чугаа босптур, удавас чоруур бис.

Алексей биле кадарчы Хөже чугаазын ам-даа соксатпааннар:

— Бижээң чогаал чок-даа болза, силер ырап, хөмейлеп чогаалды чорудуңар-ла ынаан але, кырган?

— Ол-даа чугаажок. Кижин өөрөөң-ле бир ырап, хөмейлээр, муңгараанда база ыңдыг. Ам-даа болза өөрөштин:

Үө-ла ынай, шында-ла ынай,

Ураваас кулугур мен. Ураваас чүңдөл диез,

Дайынның болгаш аш-чуттуң политиказының пропагандазы

Америк империалистер делегейиң чаа дайынның белеткенишаан улустарың үтүлдээрин, бөдүң кижилери мөгелээрин, милитаризмниң болгаш сөөк-язы талазы-биле көрүшпес чоруктуң хораны-биле оларны хораннап, миллиардлериниң болгаш миллиондериниң байырының херээ дээш делегейиң чаа дайынның айылыңче оларны хаара тударын орадажып турар. Ол сорулга-биле олар идеология күштелгезин калбартып турарлар. АКШ-та дыка хөй номерны парлап үндүрүп турар, америк дайын кысыкчыларының буруулуг бодалдарын ол номерда бижээн чүүлдерине агарттырдын буржуаз эртемденер орадажып турар.

1951 чылда АКШ-ка Саймур Харристин «Мобилизацияның экономиказы болгаш акшаның үне чок болуру» деп ному үгөн. Ол ному бижээн кизи болза, амгы америк буржуаз политиказы экономияның сурагыл төлөөкчизи. Ол АКШ-тың күрүне албан черлериниң харысгалга ажалдарына хөй уда ажыдап чораан. Харрис боду СССР-ге болгаш улус демократия чурттарына удур дайынны кысыкчының өзүлүг шаштырчызы болгаш амгы американың фашисттериниң ам-даа «четпезин» чулчуруп турарына бижээн чуртунда ажык сөгүрүкчү болуп турарын бодунун номуна көргүскөн.

Харристин номуңуң сорулгазы болза, Уолл-стриттин боттандырып турары фашизмниң, дайынның болгаш аш-чуттуң кем буруулуг империалисттик политиказын пропагандалаары болур. Америк монополияларын эрге-ажыны илеретпешаан, АКШ-тың экономиказын шериг байдалыңче шилчтикениң чөлүңүң, чуртту милитаризмдиниң т-м-ини оон-даа артык күштелдирерин негеп турар. 1954 чылда чепсек бүдүрүп үндүрерин 1950 чылга бодалар ийя катал улгатырары, а АКШ-тың чепсектиң күштериниң санын 14 миллион кижиге чедир көвүдөдирин ол саналдаан.

Ажыл-агыйны шериг байдалыңче шилчидери болза, америк экономиканы чангыс тала-биле хөгжүдөр болгаш шериг бүдүрүлгелерин аажок улгатырар. «...Чурттуң чепсекти күштерин көвүдөдирин болгаш эндере чепсек бүдүрүлгези болза, шериг үлөтүрүн калбартырына, хамааты үлөтүрүн кызырарына, хамаатының улуг тудугларын соксадырына, үндүрүлгелерин улгатырына болгаш массалык хергелдиги барааннарын өрткөктөрүн улгатырына чедирер» — деп эш Сталинниң айтканын американың амгы экономиказының байдалы бүрүнү биле бактыкп турар.

Милитаризация болза, АКШ-тың экономиказын сандарың турар. Ам болуп турар бергелеринң өзүлүг хемчээлин чажыраары канчаар-даа кызып турза-даа, АКШ-тың экономиказын милитаризмдиниң бүдүрүлгези өзүлгезин чедирбес, харын хамыктын мурнуна оң бадырына чедирер деп Харрис миннир уурга таварышкан. АКШ-тың ажал-агыйны шериг байдалына таарыштып тургызарын «хамматы хергелдиги болгаш хамааты үлөтүргө капитал немелдени кызырып тургаш» ботандырып болур деп Харрис бижип турар.

Оң саналдаан хемчеглери болза, хамааты бүдүрүлгези 43 хуудан эмээш эвес кызырар арганы бээр — деп ол чугаалап турар. Оң биле кады америк ажал-агыйның бергедешкинге таварыштып турары болза, материал талазы-биле курламырың болгаш ажалчың күжүңүң курламырың чептезинде, экономиканы милитаризмдиниң капиталисттик чурттарын кризистен, бергелерден адыртып шыкшаш кылдыр ыңчаар көргүзүп турар. Херек кырында милитаризация болза, капитализмниң бүгү-ле чөрүдээлиг чоруктарын чидиглендирер, капиталисттик экономиканың хөгжүлгезинге дески эвес чорукту күштелдирер, оң буураашкынын чайлаш чок болдуруп.

Капиталисттик экономиканы шериг байдалыңга таарыштыр тургызарга өрткөктөр, үндүрүлгелер улгадыр, ажалчыларның боттуг ажал төлөвүн кызырлар. Оон-биле кады докт-таамал ажал чоктарын хөй миллион армиялар бар болуп турар. Ол бүгү чүдүдөр массаларың бараан садып алыр аргазы кызырарыңга, хергелел бараанарын садар черлер дилээринге таварыштырар. Үлөтүрүнүң кол-кол хамааты адырлары Харристин чугаалап турары шыкшаш чиг-эт четпези-биле бүдүрүлгө кызырлар турар эвес, бүдүрүп үндүрүп турар бараанарын садып саарар аргазы чок болгаш оозу — кызырлар турар. АКШ-тың хамааты бүдүрүлгезиниң амгы үеде бергедешкинге таварыштып турары ол дугайын херечилеп турар. Бир эвес АКШ-ка чамдык бараанарын бүдүрүп үндүрүп турганын 1950 чылда денсели-

биле алырга 1952 чылда кызылгас далганың бүдүрүлгези 16,5 хуу, ак саржагың 25 хуу, идиктериниң 27 хуу, бажың херекселениң бүдүрүлгези 15,5 хуу, хевис бүдүрүлгези 50 хуу кызырлар болгаш оон-даа өске.

Эң ылангыя АКШ-тың пөс-таавы үлөтүрү ам эң берге байдалга таварыштырар. Чүгүлө чангыс чылдын дургузуна 1951 чылдын Марттан 1952 чылдын мартка чедир АКШ-та пөс-таавы материалдарының бүдүрүлгези 18 хуу кызырлар. Кылыгылг удазын бүдүрүп үндүрүп бүдүрүлгө черлери ам бодунуң бүдүрүлгө күжүнүң чүгүлө 30—50 хуузуң ажылап ажыдап турар. Кылыгылг торгу бүдүрүп үндүрерин сөөлгү чылда 19 хуу кудулаан. «Бизнес уик» деп америк журналдың миннир бижээнинң өзүгаар оларга «1930 чылдын депрессиязындан бээр АКШ-тын пөс-таавы үлөтүрү мындыг берге байдалга таварышпаан» болуп турар.

Бүдүрүлгезин кызырлар чоруу АКШ-тың хамааты үлөтүрүнүң дыка хөй адырларынче непереп турар. Ол болза, америктиң ажалчы чоннарын моон сонгааргы улуг ядараашкына таварыштырып, АКШ-тың экономиказын милитаризмдиниң империалисттик политиказының чайлаш чок түңнел болур.

Ок-чепсек эндере бүдүрүлгезиниң политиказының өлүмүң түңнелни чажыраарын орадажып турар буржуаз экономистер оң аразында Харрис болза, америк экономиканы тудуп чир четкен өзүп турар чөрүдээлдер мурнуңа аштырчыклар болган. АКШ-тың улус ажал-агыйны милитаризмдиниң, хамааты хергелдиги бараанарының бүдүрүлгезин кызырып тургаш шериг үлөтүрүн калчалың-биле калбартып турары болза, чуртту экономика талазы-биле өлүмчө апар чоруу.

Капиталисттик чурттарын ажал-агыйны дайын байдалыңче шилчидерине акшаның үне чокталышкыны чугаажып илдиг болуп турар. Дайын белеткениң чарыгалдарының аар бергезин калбак масса чонун кырыңче чуй каарын орадаштышаан, капиталисттик монополиялар боттарына чажырткан буржуаз чакаты болгаш банк системаның дамчыттып боттуг үнең чок дыка хөй саазын акшалары саарылгаже үндүрүп турар. Дайын мурнуңдагы үе-биле демейлээрге АКШ-та саазын акшаның саны 4—5 каттап өскөн. Саарылганың оруун саазын акшалар-биле долдуруптарга массалык хергелдиги бараанарының өрттөө аажок улгаткан. Өрткөктөр улгадышкыны болгаш чижнек садып кылыры болза, ажалчы чоннарын үлөтүп тургаш монополияларын байырының үндезинериниң бирээзи ол болур.

Харрис болгаш өске-даа буржуаз экономистер монополистеринң сонуургап турары акшаның үне чокталышкынының өзүлүг шын чыдагааны болгаш ол чоруктуң бурзууң ажалчың ангыже чуй каарын орадажып турарлар. Империалисттик монополияларын чалчазы ол эртемдениң бижээни болза: «Ажалчы шимчээшкени күштелген тудум-на акшаның үне чокталышкынын калбартырына шалынның ролюнун айнылы ам-даа улгадып турар» (арын 96—97).

Амгы үеде АКШ-та чорудуп турар шалын кызырларды болза, чепсек хемчег болур деп Харрис чугаалап турар. Ажалчыларнын шалын ам-даа кызырарын ол негеп турар. Амдыралдын амгы деннели кызырары негетиниң турда ажалчыларнын олча-ажыны улгатырары эконом талазы-биле туруштуг чорукка айыылдыг болур деп Харрис бижип турар.

Ажалчы ангыны өжөөнниң дайыны Харрис ажалчыларнын ажал соксадыр эргезин узуткаарың чугулазын доктаадырын орадажып турар. Ынчангаш АКШ-тын чажырыкчы бөлүктөрүн ажалчы чоннарын дугайында боттандырып турары фашисттик хойлуларынның өзүлүг камгалакчызы болуп турар.

Ажалчы ангыны амыдырал эргелеринче америк монополистериниң араатанзыг халдаашкыны болгаш фашисттик өртүрүкчү чоруктуң өзү чурумун тургусканы болза, империалисттик эжелектериниң ам белеткеп турары делегейиң чаа дайынның боттарының тылын бижылап алырының чепсээ болуп турар. Эш Сталинниң 1927 чылда бижээни болза: «Чангыс-даа капиталисттик чурт бодунуң тылын бижылаарын тургаш, «бодунуң» ажалчыларын бектеп албай тургаш, «бодунуң» колонияларын бектеп албай тургаш шынгы дайынны чорудуп шыдаас. Буружаз чакаттарың политиказын чоруту фашисттер оон үнер» (Чогаал, том 10 арын 282).

АКШ-тын чажырыкчы бөлүктөрүн боттандырып турары ок-чепсек

эндере бүдүрериниң политиказы болза, ажалчы чон массаларын экинге аар бергелерин таварыштырып турар үндүрүлгелерин канчаар-даа аажок өстүргөн. Кореяда дайынны эгелээн сөөлүңде болгаш 1951 чылдын сөөлүңге чедир үндүрүлгелерин 16 миллиард долларларга көвүдеткен. Америк ажалчыларнын шалыннын 32 ажыг хуузуң орулга үндүрүлгелерин кызып ап турарын «Ньюс уик» деп реакциялыг буржуаз журнал безин миннир уурга таварышкан.

Ындыг болза-даа америк чажырыкчы бөлүктөргө болгаш оларнын идеология талазы-биле чалчаларына ол ам-даа биле. Үндүрүлгелерин ам-даа дыка улгатырарын Харрис бодунуң номуна саналдап турар. «Бүгү-ле идегелди дидим болгаш шийтпирдинг үндүрүг политиказыңга дагыр бис» — деп ол бижип турар (арын 13).

Ол политиканың утказын илеретпешаан «биче орулгалыг кезек кижилерге кады үндүрүг оонаарының» чугулазын Харрис чарлап турар. (Арын 136). Ажалчы чоннарын ол өжөөнниң дайыны 1951 чылда хавырттыг үндүрүлгезин 37—43 миллиард доллар хөйну хавырып ап болуп турган деп санап турар.

Ок-чепсекти эндере бүдүреринге байып турар америк миллиардлериниң эң хөй коңаз ажалының өзүлүг камгалакчызы болушаан Харрис «саржаг орунуга үгер-боо» — деп фашисттик лозунгунуң деткип турар. «Чурттакчы чон хөй ажаллаар болгаш эмээшти алыр уурдулг» — деп ол бижип турар. (Арын 111). Америк ажалчыларнын боттуг шалын 50-ден аажык хуу кызырарын чедип ап болур-деп Харрис чугаалап турар. Ынчангаш ол буржуаз экономистин буржар бак чулчурушкуну болза, америк ажалчы чоннарын амыдыралың деннелике капиталисттик монополияларын халдаарының «теоретиктиг» барымдаасы болуп турар.

Ажыл чок чорук америк ажалчы чоннарга улуг каражаны таварыштырып турар. Капиталисттик экономиканы милитаризмдиниң түңнелинде ажалчыларнын хамааты бүдүрүлгезин адырларындан массалы-биле үндүрүп турар. Амгы үеде АКШ-та 13 миллиондан эмээш эвес кизи ажал чок болуп турар. Буржуаз экономистер ажал чоктарын санын бүгү-ле аргалар-биле мегелеп эвээждирин орадажып турарлар. Чижээ, Харрис болза, чартык ажал чоктарын санын шуутла херекке албай турар. Ынчангаш АКШ-та херек кырында ажал чоктарын санын өжөөгөр мегелеп дөрт каттап эмээжеткен.

Ажыл чок чоруктуң, ажалчы чон массаларын ядарал тургелдигин өзүлгези-биле кады миллиардлериниң болгаш миллиондериниң кончаа-ажы калчалың-биле өзүп турар. Америк монополияларын кончаа-ажы 1950 чылга бодаларга 1951 чылда 20 хуу, а шериг продукцияларын бүдүрүп үндүрүп турар монополияларын кончазы 35 хуу улгаткан.

Америк империалистерин чорудуп турары аш-чуттуң болгаш дайынның кем-буруулуг политиказы бо үеде капиталдын болгаш күш-ажалдын аразында чөрүдөөни улам-на ханыладып турар. Улус чонга эң берге ядаралды болгаш аар бергени таварыштырып турар капиталисттик тургузулган кеди чок ири ажалчы чон массаларын мурнуңа улам-на илден апар чыдар.

Ынчангаш ажалчы чоннарын амыдыралың деннелиңче америк монополияларын калчалыг халдаашкыныга улус массаларын үдурланышкыны үргүлчү өзүп турар. Агрессияны болгаш ок-чепсек эндере бүдүрүлгезиниң кем-буруулуг политиказы чуртту кайнаар апар чыдарын Американың бөдүн кижилери улам-на билит турар. Өлүрүкчү чорук болгаш кеземче шаажы-лалды чорудуп турза-даа америк ажалчыларнын ажал соксадышкынын шимчээшкени өзүп турар. Ажал соксадышкынын чалгы чүгүлө м чылын безин нефть, металлургия, демир рудазынын, алюмин үлөтүрлериниң демир орук транспорт болгаш америк экономиканы өске-даа адырларын шыва алган. АКШ-та тайбың таладакчыларын шимчээшкени өзүп, бижыгып турар. Чурттуң чонунуң калбак кезин Кореяда дайынны соксадырын, дайынны болгаш аштын империалисттик политиказындан ойталаарын негеп турарлар. Улустарын дайын кысыкчыларына удур, бүгү дөңгөзгө тайбың дээш демиселин фронттуз калбарып, бижыгып турар. Улустарын тайбың дээш демисели АКШ-тын чажырыкчы бөлүктөрүн реакциялыг идеологиязын болгаш политиказын чайлаш чок буураашкына таварыштырып турар.

С. МЕНЬШКОВ.

Улус демократиязының чурттарында

Хуайхэ хемде гидро тудушкуннар

ПЕКИН. Хуайхэ хемде гидро тудушкуннарда совет дуржулганы ажыглап турарының дугайында «Гуанминжибао» солун Синхуаның корреспондентилери Фу Чжунь биле Жень Иниң түлүң парлаан. Хуайхэ хемде ажалдарын ийги чылы чедилешкин доозулган деп ол чүдөө бижип турар. Хуайхэ унунуң чурттакчылары хемни ажыглап кирип алыры дээш демиселиң улук чылын кыдат улуска канчаар-даа аажок улуг дузаламчыны чедирип турар совет тускай эртемнигерге изиг өөрүп четирешкин-биле уткуп турар.

Хуайхэниң суун ажыдалга кирип алырын гоминданчы реакциялыг чактың үезинде база-ла чугаалажып турган. Америк тускай эртемнигерин дузаламчызы-биле мырыңай яны-бүрү төлөвилелдерин ажыдап кылып тургулаан. Ынчалза-даа, айтырыг шийтпирлетинмей барган.

Совет дуржулгага үндезилээш Чаа Кыдатта сугну чонун бадала кылды көрүп турар. Мынчангаш Мао Цзе-дуннуң айтып турары өзүгаар суг болза, чонун эрге-ажыныга салдырган турар уурдулуг. Совет тускай эртемнигер хемни оон бүгү адырлары-биле кады долзуу-биле ажыдалга кирирениң төлөвилелдерин ажыдап кылырыга дузалаанар. Ортаагы болгаш үстүкү агышкынарна нити ишкири 20 миллиард кубометр суг шыгамыларын тудуларын турарын, а ол шыкшаш магистральды суггарылга каналдарын тудуун тударын айткан. Ындыг хевир-биле четчир саныг суг суггарылгаже баар уурдулуг. Ол адырын талазы-биле ийи чылдын ажылы дыка түңнелдерин берген болгаш тудуғун методтарын кызыгаар чок шынын көргүскөн.

Совет дуржулганы ажылааның ачызында Сонгу Цзянсуга беш шлюзетин тудуп турганының үезинде 15 миллиард күрүне хөргенгиз юанейни камнап алган.

Хуайхэ хемде гидро тудулар болза, мурнакчы совет дуржулганы кайгамчыктын, а совет тускай эртемнигерин ажалдарының методтары кыдат тудуғуларын дыка хөй чүвеге өөрктенин көргүскөн деп ол чүдүлүк төңчүзүңде чугаалап турар.

(СЭТА).

Чаа-чаа хүлээлгелер

БУХАРЕСТ. Румынияның ажалчы чоннары румын шахтерин хунуң улуг байыры-биле демгелеп эрттиргенер. Бухарестте, околи төптери Петрошанга, Петрилага, Лупеньге болгаш өске-даа хоорайларга дыка хөй кижилг байылыг хурадалар болгаш митингилер болулаан. Ол митингилерге хөмүр даш үлөтүрүнүң ажалчыларын дүш бүрүнүң акы-дунма дузаламчызы дээш совет улуска өөрүп четиргенин илереткенер болгаш хөмүр даш тывыжыны чыл планын хуусаа бетинде күүседириниң хүлээлгелерин боттарына алганар. Байырал мурнуңуң күш-ажылы ээлчээнге турбушаан, румын шахтерлар пландан ажыр муң-муң тонна хөмүрү күрүнеге бергенер.

Бухарестин солуннары шахтер хунун мурнуку чүдүлгелер-биле демгелгезин болгаш улус эрге-чагырганын чыдарында Румынияны хөмүр-даш үлөтүрүнүң ажалчыларын чедип алган улуг чедилешкиннерин дугайын чугаалап турар тускай арыннары бергенер.

Улус эрге-чагырганын чыдарында хөмүр даш тывыжы ийи каттап улгаткан. Байырал мурнуңда чедип алган чедилешкиннерин улам бижыгылап, чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш румын шахтерлар чаржып турарлар.

(СЭТА).

Чаа өөредилге чылынын мурнуу чарында

СОФИЯ. Болгарияның эге болгаш ортумак школаларында чаа өөредилге чылынга белеткеддер дооступ турар.

Бүгү 8311 школаларда агар болгаш капитал септелгелерин чоруткан. Класстар, лабораториялар, кабинеттер дериг-херекселдер-биле долдунган болгаш оттулар чүлө беткели дооступ турар. Школалар барык-ла бир миллион хире уругларны хүлээп алырынга белен. Бо чылын онза кичээниң школаларын өөредилге литературалары биле чогуур өйүңде болгаш долзуу-биле хандырыныч салдынын турар.

(СЭТА).

Синьхуа агентилели америк агрессорларның кем буруулуг бодалдарын сойгалап илередип турар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан дынадып турары болза:

Бешки америк Ужар-чүлү катыжышкынын командылалы Кореяны сонгу кезээниң 78 тайбын хоорайларын кадыг-дошкуну-биле бомбалап эгелээр деп ол командылал август 5-те дынаткан. Бо меделгел болза, үр хуусвалыг часпарларны тактиказын ажылап тургаш тайбыңчыдыла дугайында чугаалажышкынын чокта чаа узамдыктырып турганы-биле холбаалыг болган. Бүгү улустарын изиг идегелдерин хаара тудуп турар тайбыңчыдыла дугайында чугаалажышкынын американнар кысыкчы сонугуравайн турарын ол шийтпир бүгү делегейге тодаргай көргүзүп турар, а ол ашкыш ол шийтпир болза, корей дайынны калбартырыңче болгаш корей хамаатыларын массалы-биле өлүр чорукту үргүлчүлгезинче америк агрессорлар канчаар чүткүп турарының дугайын херечилеп турар-дыр. Шак ол ханың чаа план бүгү делегейиң кырында чөптүг килеңээшкенин хайындырган.

Ол араатанзыг планын өзүлүг сорулгазы тайбың чурттакчыларын улам хөйү-биле өлүрүп хыдыры болгаш Женева дугуржулганыңа чөрүчүштүр тайбың хоорайларын улам хөйү бузуп үргүлчүлгезин болур эвес, а «шериг объектилерин үзүткаары» болур деп улустарны мегелээр болгаш айтырларын буудулар деп америк империалистериниң орадажышкынын сойгалап илеретпешаан, Синьхуа агентилелини корреспондентизин мынча деп бижип турар:

Американнарын «шериг объектилерин бомбалаар» деп алап турар чүвези болза, тайбың хоорайларын үргүлчүлгезин болгаш тайбың чонун чыдагаан чок черге өлүрүп хыдыры боордан өске чүү-даа эвес-тир. Бомбалаашкынын араатанзыг планын чарлаанынын соонда американнар болза, оларнын үндезин чок саналдарын хүлээп алырыңче корей болгаш кыдат таланы албадаар деп

(СЭТА).

Америк самолётарның Кыдат Улус Республиканың девискээринче халдаашкыны

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Мукденден меделеп турары болза, август 7-де Кореяда америк агрессорларын ужар-чүлү Кыдат Улус Республиканың Сонгу-Чөөн Кыдатка агаар кызыгаарын база каттап үрөп кирген болгаш Ляньиньдяньзу болгаш өске-даа районнары бомбалап, доорлап турган.

Кыдаттын төп улус чазаның даштык херектер министр Чжоу Эньлайның июль 12-де шыгыгы удуруланышкыны болгаш ол шыкшаш бүгү

Кыдаттын улзуунуң талазындан шийтпирлиг удурланышкыны база сагындырып турвужа июль 11-де болган чөңгээлиг болаашкынын болгаш 11 кыдат хамаатыларын өлүргөн чорукту үргүлчүлгезин ол халдаашкыны бактыкп турар.

Август 7-ге чедир 8 хунериниң дургузунда Кыдаттың агаар девискээрин Кореяда америк агрессорларын 79 бөлүк 398 самолёттары үрөп кирген.

(СЭТА).

Индияда чаа коммунисттик солун

ДЕЛИ. «Джанюг» деп хун бүрү үнер чаа коммунисттик солунун хинди дылга үгенин холбаштыр август 9-та Делиге хөй кизи кир-

жикчилг митинг болган. Митингте муң ажыг кизи киришкен.

(СЭТА).

Харысгалга редакторун оралакчы Д. О. БЕГЗИ.

ОСПА — айыылдыг халдавырлыг аарыг.

Бо коргунчуг аарыгдан кижилерни чүгүлө баш бурунгар чорудар эмчиниң прививказы (тарылга) камгалаар.

Оспа тарылгазы хойлу өзүгаар ССРЭ-нин хамаатыларына албан болуп эрттер.

Кизи бүрүзүң чуртталгазын дургузуңда оспага удур тарылгаларын дерт кетип чорудар уурдулуг: 1) чуртталгазын баштай чылында; ийи дугар айлан эгелээр; 2) 4—5 харлында; 3) 10—11 харлында; 4) 18-тең 70 хар чедир болгаш оон өрү харлында.

БОТТАРЫНАРГА БОЛГаш УРУГЛАРЫНАРГА ТАРЫЛГАНЫ ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ ЭРТТИРИКЕР!

Тыва областың санитар чырыдышкыны Бажыңы.

(СЭТА).